

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ ВЗАЄМОДІЇ СЛІДЧОГО І ЕКСПЕРТА

Шульженко А.В.

Питання взаємодії слідчого, як процесуальної особи, з іншими учасниками кримінального провадження під час проведення досудового розслідування знаходилося під пильною увагою науковців-процесуалістів. У зв'язку із реформуванням державних органів, в тому числі і органів системи внутрішніх справ, а також експертних підрозділів, деякі питання залишаються невизначеними і мають дискусійний характер.

Відповідно до Закону України «Про судову експертизу» від 25.02.1994 р., судова експертиза має визначення як «дослідження експертом на основі спеціальних знань матеріальних об'єктів, явищ і процесів, які містять інформацію про обставини справи, що перебуває у провадженні органів досудового розслідування чи суду».

Висновком експерта є докладний опис проведених експертом досліджень та зроблені за його результатом висновки, обґрунтовані відповіді на запитання, поставлені особою, яка залучила експерта, або слідчим, суддею чи судом, що доручив проведення експертизи. Ключовою фігурою під час досудового розслідування є слідчий. Саме ця процесуальна особа збирає докази на підтвердження вини або невиновності підслідного. Одним з таких доказів і виступає висновок експерта, але варто згадати, що жоден доказ не має наперед встановленої сили, і всі докази розглядаються і оцінюються лише у їх сукупності.

Поняття взаємодії можна розглядати як спільну сумісну дію кількох суб'єктів, при якій результат дії одного з них впливає на інші. Якщо поняття взаємодії застосувати у процесуально-кримінальному контексті, ми отримаємо підтвердження змісту цього поняття: і експерт, і слідчий, кожен на своєму рівні, виходячи з своїх професійних процесуальних обов'язків, працюють з доказами.

Докази підлягають виявленню, вилученню, дослідженню, опису, аналізу і оцінці. Кінцевою метою такої взаємодії є отримання висновку про істину речей і тій чи іншій справі, кримінальному провадженні.

В основі експертної діяльності лежить судово-експертна практика, тому будь-хто з судових експертів здатен взаємодіяти з іншими процесуальними учасниками, враховуючи вектор такої взаємодії:

- отримання інформації;
- отримання додаткових ресурсів;
- створення необхідних умов;
- роз'яснення викладеного у експертизі;
- відповіді на запитання.

Отримання інформації передбачає надання експертові разом з постановою про призначення експертизи інших матеріалів, які повніше б свідчили про досліджуваний факт. Такі матеріали надаються слідчим на прохання експерта або упереджуючи таке прохання, як, наприклад, у випадку проведення психіатричної експертизи, коли разом з постановою експертові надається протоколи допитів, медична картка психіатричного закладу.

Отримання додаткових ресурсів передбачає проведення експертного дослідження. Проведення ідентифікації, наприклад, передбачає порівняння і аналіз з метою виведення індивідуальних або групових ознак.

Під створенням необхідних умов розуміється необхідне науково-технічне і методичне забезпечення експертних підрозділів, яке б дозволяло у максимальному обсязі в розумні строки дати відповіді на поставлені у постанові про призначення експертизи запитання.

Роз'яснення викладеного у експертизі передбачає явку експерта у судові засідання, що дозволяло б суду і сторонам повно розуміти зміст викладеного у висновку експерти. Більшість експертів, допитаних у суді, відповідали на запитання, ширші за межі предмету проведених ними експертиз, що свідчить про непередбачуваність запитань для постанови про призначення експертизи.

Відповіді на запитання експертом надаються під час допиту у слідчого, прокурора і судді, за істинність чого експерт несе передбачену законом відповідальність.

В процесі взаємодії між експертом і слідчим інформація набуває різноманітних процесуальних форм, якими є: постанова про призначення експертизи, висновок експерта, клопотання, протокол допиту експерта, протокол судового засідання. Всі вказані документи чітко регламентуються положеннями кримінального процесуального законодавства.

Експерт, який діє по принципу безпосередності, не може безпосередньо спілкуватись з іншими процесуальними суб'єктами, крім слідчого і суду. Виключення може становити лише судово-психіатрична експертиза, за якої, не спілкуючись з підозрюваним або обвинуваченим, неможливо дійти висновку про його психічний стан на момент вчинення протиправних дій.

Аналізуючи викладене, можна дійти висновку, що взаємодія слідчих і експертів потребує подальшого вдосконалення і конкретизації. На сьогодні вона полягає у виявленні, закріпленні і фіксації речових доказів; формулюванні питань для вирішення судовою експертизою; підготовка висновку експерта; направлення висновку за належністю; роз'яснення і доповнення щодо виконаної експертизи.